

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สำระสำคัญของการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร การสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดประเด็นการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อทราบสภาพการดำเนินงานการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ สรุปสาระสำคัญของการศึกษา ดังนี้

1. สภาพการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัด กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

1.1 วิธีการดำเนินการ/จุดเน้น การนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานคุณภาพ สังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 10 โรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนทั้ง 10 โรงเรียน มี 2 แบบ คือ การนิเทศโดยผู้บริหาร และการนิเทศโดยเพื่อนครูด้วยกัน ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมจะยึดหลักการนิเทศแบบกัลยาณมิตร โดยกิจกรรมทั้ง 2 แบบ จะเน้นการประเมินโดยการตรวจสอบรายการตามแบบประเมินการนิเทศที่โรงเรียนสร้างขึ้น โดยมุ่งความสนใจไปที่การจัดการเรียนการสอน สภาพและบรรยากาศของห้องเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน เป็นส่วนใหญ่

1.2 การนิเทศการเรียนการสอน

1.2.1 โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานคุณภาพ สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานคุณภาพ สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 10 โรงเรียนได้จัดให้การนิเทศเป็นงานหลักงานหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน โดยมีวิธีการดำเนินงานนิเทศภายในดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน
- 2) กำหนดปฏิทินการนิเทศ
- 3) ดำเนินการนิเทศและประเมินผลตามกำหนดการ

1.2.2 โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน โดยกำหนดให้เป็นงานหลักของการบริหารงานวิชาการ มีรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีกำหนดการนิเทศและเกณฑ์การนิเทศ โดยจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีจุดเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการปฏิบัติการนิเทศ มี 2 ลักษณะ คือ ผู้บริหารนิเทศครู และครูจับคู่กันเอง ดังนี้

1) ฝ่ายบริหาร โดยผู้อำนวยการจะมอบหมายงานนิเทศการเรียนการสอนให้รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้ดำเนินการให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนให้รับทราบปัญหา และ

เป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ดูแลช่วยเหลือกัน โดยจะมีการประชุมกำหนดวันนิเทศ แจ้งเกณฑ์ในการนิเทศ และสรุปผลการนิเทศ

2) ฝ่ายครูผู้สอนต้องเตรียมตัวจับคู่กันเอง เลือกว่าวันที่จะรับการนิเทศของแต่ละคนเสนอต่อฝ่ายวิชาการ มีการเช็คให้คะแนนกันตามเกณฑ์และสรุปผลการนิเทศต่อฝ่ายวิชาการ

1.3 ความสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคในการการนิเทศการเรียนการสอน

1.3.1 โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานคุณภาพ สังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 10 โรงเรียน

ปัญหาการนิเทศการเรียนการสอนส่วนใหญ่คือ ความไม่สม่ำเสมอและทั่วถึงในการนิเทศของผู้นิเทศ ขาดการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของการนิเทศ รวมทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการเรียนการสอนทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

1.3.2 โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

งานนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนมีความสำคัญมีต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ทั้งยังเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการนิเทศการเรียนการสอนสามารถแบ่งปัญหาต่างๆ ได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา ด้านผู้นิเทศ และด้านผู้รับการนิเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัญหาด้านการพัฒนา พบว่า ไม่ได้มีการนำผลที่ได้จากการนิเทศมาเป็นข้อมูลแก้ปัญหาหรือให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ถูกนิเทศ ขาดการตั้งวัตถุประสงค์ในการนิเทศแต่ละครั้ง การดำเนินงานไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทั้งหมด ขาดความหลากหลายของกิจกรรมการนิเทศ

2) ปัญหาด้านผู้นิเทศ พบว่า ผู้นิเทศที่เป็นผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการเป็นผู้นิเทศ มีเวลาทำการนิเทศจำกัด ขาดการให้คำแนะนำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ในระดับเพื่อนครูเป็นผู้นิเทศ ขาดประสบการณ์ความรู้ความสามารถ จำนวนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมีความชำนาญในวิชาชีพน้อย ส่วนใหญ่เป็นครูที่อายุน้อย และเป็นครูเข้ามาบรรจุใหม่ซึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจมากพอในเรื่องการนิเทศการเรียนการสอน

3) ปัญหาด้านผู้รับการนิเทศ พบว่า ทักษะคิดต่อการนิเทศเป็นไปในทางลบ ให้ความสำคัญกับการนิเทศน้อย ขาดการให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2.1 เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 85.29 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 14.71

2.2 วุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิกศษปริญญตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 73.53 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิกศษสูงกว่าปริญญตรีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 26.47

2.3 ตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 91.18 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.82

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านศึกษาสภาพปัญหาและการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการสร้างเครื่องมือและเลือกวิธีการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

3.1 ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับ การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ด้านการวางแผนดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับ การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผนดำเนินงาน ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ

3.3 ด้านการสร้างเครื่องมือและเลือกวิธีการพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับ การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ด้านการสร้างเครื่องมือและเลือกวิธีการ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ

3.4 ด้านการปฏิบัติการนิเทศ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ

3.5 ด้านการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับ การพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ คุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากการสัมภาษณ์และตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายดังต่อไปนี้

ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ

ผลการศึกษาพบว่าการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครในด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนเบญจมบพิตรว่ามีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ การศึกษาสภาพปัญหาจากสภาพความเป็นจริงโดยให้ความสำคัญกับปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนตามลำดับ และมุ่งศึกษาสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศการเรียนการสอนที่พบมี 3 ด้านคือ

1. ปัญหาด้านการพัฒนา พบว่า ไม่ได้มีการนำผลที่ได้จากการนิเทศมาเป็นข้อมูลแก้ปัญห หรือให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ถูกนิเทศ ขาดการตั้งวัตถุประสงค์ในการนิเทศแต่ละครั้ง

การดำเนินงานไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทั้งหมด ขาดความหลากหลายของกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตยวดี บุญเชื้อ และวิภา ตัณฑุลพงษ์ (2544, หน้า 102-104) ได้ศึกษาวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) พบว่าการปรับระบบการนิเทศการเรียนการสอนโดยให้ครูที่มีความชำนาญในการสอนวิชาต่างๆ ผลัดกันนิเทศในสาขาที่ตนถนัด เป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและเสริมสร้างกัลยาณมิตรในโรงเรียนในรูปแบบการนิเทศที่ปรับเปลี่ยน มีทั้งการจัดคู่นิเทศในสายชั้น การนิเทศแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” และการสร้างเครือข่ายตามความชำนาญของแต่ละคน นอกจากนี้การเยี่ยมชมชั้นเรียนอย่างไม่เป็นทางการของฝ่ายวิชาการและผู้บริหารเป็นการเยี่ยมชมให้กำลังใจและสร้างความรู้สึที่ดีต่อครู ทำให้เกิดความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน วิธีการที่จัดคือลดแบบสังเกตการณ์สอนและให้ข้อเสนอแนะแบบกัลยาณมิตร เป็นการผ่อนคลายความเครียดและความกังวลต่อการมาเยี่ยมชมชั้นเรียนของฝ่ายบริหารลงไปมาก

2. ปัญหาด้านผู้นิเทศ พบว่า ผู้นิเทศที่เป็นผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการเป็น ผู้นิเทศ มีเวลาทำการนิเทศจำกัด ขาดการให้คำแนะนำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ในระดับเพื่อนครูเป็นผู้นิเทศ ขาดประสบการณ์ความรู้ความสามารถ มีจำนวนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมีความชำนาญในวิชาชีพน้อย ส่วนใหญ่เป็นครูที่อายุยังน้อยซึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจมากพอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กำพล วิทยาลักษณ์ (2549, หน้า 111) พบว่า ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการนิเทศคือ ครูมีภาระงานมากจึงไม่มีเวลาเพียงพอในการให้คำแนะนำหรือดำเนินงานตามขั้นตอน ทั้งไม่สามารถกำหนดช่วงเวลาการนิเทศที่เหมาะสมได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มนู อาลี (2551, หน้า 91) พบว่าปัญหาเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย จำนวน 3 อันดับ แรกคือการนิเทศด้านการวางแผนการสอน รูปแบบการเขียนแผนการสอนไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ครูผู้สอนไม่ทราบเกณฑ์การนิเทศ มีการเตรียมตัวน้อย กิจกรรมมาก การนิเทศด้านการเตรียมการสอน ขาดการเตรียมความพร้อมสื่อการสอนไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน การนิเทศด้านการจัดการเรียนรู้ ครูเน้นการสอนตามหนังสือ ขาดทักษะการจัดกิจกรรมกลุ่ม วิธีการสอนเน้นการบรรยาย สอดคล้องกับ บุญ คำใจหนัก (2545, หน้า 104) ได้ศึกษาการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน พบว่า ในการปฏิบัติการนิเทศภายในทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญกับสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการนิเทศ ให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมการนิเทศโดยการส่งเสริมให้ครูมีนิเทศกันเอง สำหรับปัญหา ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกันว่า ขาดงบประมาณและงานธุรการมาก ไม่มีเวลา

นิเทศ ทำให้การปฏิบัติงานนิเทศภายใน ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาในปฏิทินปฏิบัติงาน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่บรรลุตามเป้าหมาย

3. ด้านผู้ถูกนิเทศ พบว่า ทิศนคติต่อการนิเทศเป็นไปในทางลบ ให้ความสำคัญกับการนิเทศน้อย ขาดการให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ ซึ่งจากผลของการวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณ บุญทศ (2541, หน้า 98) พบว่าปัญหาที่พบเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุดคือ ปัญหาด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบันความต้องการ ด้านการประเมินผลรายงาน และด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก เช่นเดียวกับ ศุภวัตร พิเลิศ (2544, หน้า 116) พบว่าปัญหาในการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ได้แก่ ขาดอุปกรณ์ เครื่องมือที่ดีทำให้การประเมินไม่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการขาดการวางแผนในการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อนำมาพัฒนา ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับการนิเทศ ขาดการรายงานผลการนิเทศและไม่นำผลการนิเทศมาปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย ไชยจินดา (2547, หน้า 154) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการดำเนินงานวิชาการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้ส่งเสริมให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาก ให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและได้ติดตามให้ครูดำเนินการตามแผนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดครูเข้าสอนแทนครูที่ไม่ได้มาปฏิบัติการสอน มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาจัดทำสื่อการเรียนการสอน แต่บางส่วนเห็นว่า การจัดครูเข้าสอนไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ในด้านการนิเทศภายใน พบว่า ได้จัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับงานวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ผู้บริหารมีการเยี่ยมชมเรียนอย่างน้อย สัปดาห์ละครั้ง และมีการนำผลการประเมินการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ส่วนปัญหา พบว่า ผู้นิเทศมีงานที่รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาดำเนินการนิเทศ นิเทศไม่ต่อเนื่อง บางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ผู้รับการนิเทศไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ ขาดสื่อและเครื่องมือในการปฏิบัติการนิเทศและการประเมินผลการนิเทศ ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มีผู้รับการนิเทศเป็นหน้าที่หลัก และลดงานอื่นของผู้นิเทศลง ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรมีการวางแผนการนิเทศร่วมกัน และควรจัดอบรมสัมมนาในเรื่องการนิเทศภายในให้แก่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ในด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า มีการวางแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร มีการใช้เครื่องมือใน

การวัดผลการเรียนตลอดปีการศึกษา มีการนำผลการวัดผลประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนและเสนอผลการประเมินในที่ประชุมวิชาการ รวมทั้งรายงานผลการประเมินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ สำหรับปัญหาในการวัดผลประเมินผล พบว่า ครูขาดทักษะในการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง การวัดผลประเมินผลไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนทำให้เกิดความไขว้เขวในการ ปฏิบัติ ขาดเครื่องมือและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน วัดผลไม่ได้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย

ด้านการวางแผนดำเนินงาน

ผลการศึกษาพบว่า การนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผนดำเนินงาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียน เบญจมบพิตรว่ามีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม ดังนี้คือ วัตถุประสงค์ในการนิเทศแต่ละครั้งอย่างชัดเจน การนิเทศเพื่อมุ่งหาสาเหตุและแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศอย่างเหมาะสม การกำหนดวันเวลาในการนิเทศหรือ กำหนดการนิเทศไว้ล่วงหน้าและแจ้งกำหนดวันเวลาในการนิเทศหรือกำหนดการนิเทศให้ทราบ โดยทั่วกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อ้อมทิพย์ ทาจันทร (2546, หน้า 148) ได้ศึกษา การจัดทำ แผนปฏิบัติการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านเหล่ายาว อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ทุกชั้นและตัวแทนชุมชน ได้ร่วมกันประชุมวางแผน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมและจัดลำดับ ขั้นตอนการปฏิบัติ เขียนเป็นโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย หลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงานตามแผนดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน งบประมาณ การ ประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศติดตามประเมินผลทุกกิจกรรมที่กำหนด กิจกรรมการนิเทศที่ สำคัญคือ กิจกรรมการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Spohn (1987 อ้างถึงใน เอื้ออารี ท่วมสม, 2549, หน้า 69) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องปรับปรุงทักษะของครูในเรื่องสำคัญหลายๆ เรื่อง เช่น การวางแผน การดูแลเด็ก การประเมินผล และการควบคุมพฤติกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับความ ต้องการของแต่ละบุคคล เพื่อจูงใจให้ผู้นิเทศมองเห็นข้อบกพร่องในเรื่องที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมสิ่ง ต่างๆ จากผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงานสอดคล้องกับการศึกษาของ สัตยชัย เสนาพิทักษ์ (2546, หน้า 132) ได้ศึกษาการดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาใน อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนได้มีการจัดทำ แผนการดำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประจำปี จึงทำให้มีการดำเนินเป็นขั้นตอนที่ กำหนดและวางแผนไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ และการมี

ส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนสอดคล้องกับการศึกษาของ รั้งสรรค์ คุ่มตระกูล (2551, หน้า 87-91) ได้ศึกษาความต้องการนิเทศภายในของครูผู้สอนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการการนิเทศภายในอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูต้องการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น ชุมชนและสถานการณ์ในปัจจุบัน ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการสร้างสื่อเครื่องมือและเลือกวิธีการ

ผลการศึกษาพบว่าการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการสร้างเครื่องมือและเลือกวิธีการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูโรงเรียนเบญจมบพิตรว่ามีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไป ด้วยกิจกรรมดังนี้คือ ผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศได้ตั้งเกณฑ์การประเมินร่วมกัน รวบรวมทรัพยากร ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการมอบหมายงานและกระจายอำนาจตาม โครงสร้างขององค์กรอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิพนธ์ กาชาติ (2548, หน้า 204) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนชุมชนบ้านวังดิน อำเภอฉะ ชิงหวัดลำพูน พบว่าโรงเรียนมีการประชุมวางแผน ชี้แจงหน้าที่ บทบาทผู้ให้นิเทศ และผู้รับการ นิเทศ ให้เข้าใจตรงกัน ความพึงพอใจและเหตุผล ทำให้ผู้รับผิดชอบในการนิเทศทราบปฏิทินที่ ชัดเจนได้เตรียมพร้อมล่วงหน้า ให้ความร่วมมือในการนิเทศ และมีการประเมินผลงานนิเทศภายใน หลังสิ้นสุดการนิเทศ ในด้านงานวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับการศึกษาของเอื้ออารี ท้วมเสม (2549, หน้า 70) กล่าวว่า การนิเทศโดยใช้ครูนิเทศหรือครูที่ปรึกษา ได้รับความสนใจมากในยุค ปฏิรูปการศึกษาในการพัฒนาวิชาชีพครูและพัฒนาการเรียนการสอน ต่างประเทศใช้เป็น ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา กรมสามัญศึกษามีแนวคิดในทำนองนี้ คือจัดระบบครูแกนนำให้เป็นครูที่ ปรึกษาทำหน้าที่นิเทศและนำครูเครือข่ายโดยมีศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนจาก ภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ประนอม ทรงสะอาด (2545, หน้า 60) ได้ศึกษาผล การใช้การนิเทศแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ผลการวิจัย พบว่า ผลสำเร็จของการร่วมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัยและคณะครู เนื่องมาจากผู้วิจัยเป็นผู้บริหารที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร จึงทำให้ครูพร้อมที่จะ ร่วมการนิเทศแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนดีขึ้น ส่งผลให้เด็กได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ

ด้านการปฏิบัติการนิเทศ

ผลการศึกษาพบว่า การนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนเบญจมบพิตรว่ามีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม ดังนี้คือ ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ คณะกรรมการระดับผู้บริหารจูงใจให้กำลังใจรวมทั้งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และคณะกรรมการระดับผู้บริหารคอยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเทียม เพ็ชรสูงเนิน (2545, หน้า 60) วิจัยการดำเนินงานตามการนิเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูหลังการนำระบบการนิเทศมาใช้ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเองเป็นอย่างมาก รวมทั้งเอาใจใส่ต่อนักเรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข ให้ข้อมูลย้อนกลับและจัดสิ่งแวดล้อมทางบวกได้แก่ ผู้เรียน การสอน การร่วมมือกับผู้ร่วมงานเพื่อพัฒนาตนเอง ไปสู่ความเป็นมืออาชีพ การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Jeran (1975 อ้างถึงใน เอื้ออารี ท้วมเสม, 2549, หน้า 68) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทที่คาดหวังของผู้ที่ทำกรนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบ โรงเรียนที่เน้นการทำงานเป็นทีมและเป็นรายบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า การให้บริการด้านนิเทศจะเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษานอกระบบโรงเรียนได้มากที่สุด โดยถามจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ และครูอาจารย์ในรัฐ โคลิโอราโด ผลการวิจัย พบว่า

(1) ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นตรงกันว่า การให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมความต้องการก่อนสิ่งอื่น

(2) ครูใหญ่กับศึกษานิเทศก์มีความเห็นตรงกันมากกว่าครูใหญ่/ครู

(3) ครูใหญ่กับศึกษานิเทศก์ เห็นความสำคัญของบทบาทของผู้นิเทศในการติดต่อเพื่อวางแผนเกี่ยวกับนักเรียน และคณะครูสูงกว่ากลุ่มครู

(4) ครูใหญ่มีความเห็นว่า การพบปะกับผู้นิเทศเป็นสิ่งสำคัญมากเพื่อจะได้ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

(5) ครูได้ให้ความสำคัญสูงในเรื่องที่จะให้ผู้นิเทศช่วยเสริมสร้างบรรยากาศจัดการเรียนการสอน

ได้สรุปและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยไว้ ดังนี้

- (1) การฝึกอบรมต่างๆ ที่จะนำไปสู่โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมของชุมชนเป็นหลัก
- (2) ครู อาจารย์ในโรงเรียน ควรมีสติธิในการเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานเป็นกลุ่ม
- (3) ควรนำเรื่องการวางแผนหลักสูตร ไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น โดยครูใหญ่ศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบ
- (4) ครูใหญ่ควรเป็นผู้นำในการปรับปรุงการเรียนการสอน

ด้านการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ

ผลการศึกษาพบว่า การนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู โรงเรียนเบญจมบพิตร มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้คือ ประชุมประเมินผลจากข้อมูลการปฏิบัติการนิเทศร่วมกันทุกฝ่าย ตัดสินและประเมินผลการนิเทศอย่างมีแบบแผนและเที่ยงตรง ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนา ร่วมกันวางแผนวางแนวทางนำผลการประเมินที่พบปัญหาไปปรับปรุงแก้ไข รวบรวมข้อมูล ข้อดี ข้อเสีย จากการประเมินผลร่วมกันเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาสภาพปัญหาครั้งต่อไปและจัดทำรายงานการสรุปผลการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมัวร์ (Moore, 2000 อ้างถึงใน เอื้ออารี ท้วมเสม, 2549, หน้า 69) ได้ทำการศึกษาความคิดของผู้บริหารสำนักงานกลาง จำนวน 7 คน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนิเทศกับการประเมินของผู้บริหาร โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสำนักงานกลางรับรู้ว่าการนิเทศเป็นกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยทำให้ครูใหญ่มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าในงานที่รับผิดชอบ โดยผู้บริหารเห็นว่าการประเมินเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับการประเมินผล นอกจากนี้ผู้นิเทศและผู้บริหารโรงเรียน ได้มีการทบทวนเครื่องมือการประเมินผลในช่วงที่มีการประชุมกลางปีและปลายปีการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Counts Shepard and Farmer (1998) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผล และการนิเทศของครูในโรงเรียนมลรัฐมิซซูรี เพื่อพัฒนาแนวทางการประเมินสมรรถภาพพื้นฐานของครู พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนการแสดงออกอย่างกว้างขวางถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผลหลากหลายเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ ดูเหมือนว่าการสังเกตการณ์การสอนครู โดยผู้บริหารอาจประสบผลตามบทบาทสถานะที่น่าเสนอ และเป็นความสำเร็จหลักในยุคของการปฏิรูป ผู้วิจัยเสนอแนะให้กระบวนการการประเมินสมรรถภาพพื้นฐานของครูปัจจุบันควรขยายไปให้กว้างขวาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำการนิเทศการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในโครงการนิเทศเพื่อให้การนิเทศการเรียนการสอนของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และนำผลจากการนิเทศโดยการนิเทศการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขปัญหา รวมทั้งตรวจสอบพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจนสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศของสถานศึกษาเอง

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่แต่ละสถานศึกษาอาจมีความแตกต่างกัน หากยึดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งอาจไม่นำไปซึ่งการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพได้

3. ควรจัดตั้งที่ปรึกษาจากสถาบันภายนอกโรงเรียน เช่น จากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏและอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านวิชาการ

4. การบริหารโรงเรียนควรเน้นภาวะผู้นำในกระบวนการเรียนการสอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เน้นการบริหารแบบเปิดรับความรู้ความคิดใหม่ๆ และมีการศึกษาแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการการนิเทศจากภายนอกโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครให้มากขึ้นเพื่อเรียนรู้ตัวอย่างที่ดีจากหน่วยงานนอกสังกัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคของการนิเทศการเรียนการสอนจนสามารถพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนขึ้น โดยการระดมความคิดจากบุคลากรของโรงเรียน โดยการนิเทศการเรียนการสอนที่พัฒนามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมีการนำการนิเทศการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงเพื่อวิจัยและพัฒนาให้เกิดการนิเทศการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีตัวอย่างโดยเชิงลึก ตามบริบทของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาเพียงแห่งเดียว ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกรณีศึกษาทั้งด้านความแตกต่าง และบริบท ของสถานศึกษา เพื่อได้ข้อมูลสารสนเทศภาพรวมการนิเทศการเรียนการสอนของทั้งประเทศ